

CZU: 159.9.07

MIZA VALORIFICĂRII INTERDISCIPLINARITĂȚII ÎN INVESTIGAREA PEDAGOGICĂ A FORMĂRII CULTURII RELAȚIILOR INTERGENERAȚIONALE

Carolina CALARAȘ

Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă”

Articolul reprezintă un studiu teoretic ce reflectă miza și importanța valorificării interdisciplinarității în investigarea pedagogică a formării culturii relațiilor intergeneraționale. Studiul conține fundamentarea științifică și descrierea *Modelului de valorificare a interdisciplinarității în investigarea formării culturii relațiilor intergeneraționale*, inclusiv a *Spiralei și criteriilor de explorare a interdisciplinarității în cercetarea formării relațiilor intergeneraționale* cu specificarea implicării ansamblului de științe socioumanistice.

Cuvinte-cheie: cultura relațiilor intergeneraționale, abordare intradisciplinară, abordare interdisciplinară, abordare pluridisciplinară, investigare pedagogică, spirala explorării interdisciplinarității, criterii de valorificare a interdisciplinarității.

THE VALUE OF INTERDISCIPLINARY CONNECTIONS IN PEDAGOGICAL CULTURE STUDY OF RELATIONS BETWEEN THE GENERATIONS

This article is a theoretical study, which reflects the importance of harnessing interdisciplinary training in investigating pedagogical culture of intergenerational relations. The study provides a scientific description of interdisciplinary training models in the study of cultural relations between the generations, as well as the spiral and criteria for interdisciplinary training for the relations between the generations.

Keywords: culture of intergenerational relationships, intra-disciplinary approach, interdisciplinary approach, multidisciplinary approach, pedagogical investigation, spiral of interdisciplinary exploration, the value of criteria of interdisciplinarity.

Introducere: niveluri de funcționare a interdisciplinarității

În esență, valorificarea interdisciplinarității la nivelul cercetării și al instruirii nu mai poate fi considerată drept o problemă nouă, însă investigarea pedagogică a educației și formării culturii relațiilor intergeneraționale reprezintă un demers special, care presupune conceperea, proiectarea și realizarea conținuturilor vizate în cadrul formal, nonformal și informal, ceea ce presupune o analiză mai detaliată a interconexiunilor disciplinare. Înainte de a analiza aceste aspecte, vom face o mică incursiune în importanța valorificării interdisciplinarității. Așadar, principiul interdisciplinarității derivă din spațiul cercetării științifice, iar ca demers epistemic, în domeniul educației, s-a consolidat și se explorează în două aspecte: conceperea conținuturilor și proiectarea-organizarea-realizarea procesului educațional. Cercetătorii din domeniul științelor educației [1-4 etc.] deosebesc patru niveluri de concretizare și funcționare a conexiunii disciplinare:

- *interdisciplinaritatea*, formă de intersectare a variatelor discipline și arii curriculare, care presupune o convergență și o combinare prudentă a mai multor perspective, puncte de vedere etc.;
- *pluridisciplinaritatea* se referă la situația în care o temă/ un aspect este supusă analizei, cercetării din perspectiva câtorva discipline, care rămân independente în raport cu celelalte, deci se realizează o *corelare simetrică* între diferite paradigme explicative;
- *multidisciplinaritatea* apare ca o modalitate de conexiune mai puțin dezvoltată, care presupune, mai degrabă, o juxtapunere a unor elemente din variate discipline, pentru a evidenția aspectele lor comune;
- *transdisciplinaritatea* reprezintă gradul cel mai elevat de integrare și întrepătrundere a mai multor discipline, care în timp pot provoca constituirea de noi discipline sau noi domenii de cunoaștere; ea presupune referința la un sistem axiomatic general și o unificare conceptuală a disciplinelor.

Interdisciplinaritatea în cadrul demersului investigativ asupra problemei nominalizate va fi explorată în două ipostaze. *Prima*, la nivel științific/ de cercetare, care vizează realizarea unor interacțiuni de stabilire a unor raporturi între variate ramuri și/ sau discipline științifice, transferurile de concepte și metodologii din

două sau mai multe discipline în scopul construirii unei noi abordări mai profunde și adecvate. *A doua ipostază, cea pedagogică*, reprezintă o variantă a interdisciplinarității științifice, dar care, fiind axată pe acțiunile practice de materializare a scopurilor educației în specificații concrete ale procesului educațional, va fi realizată prin explorarea interconexiunilor din grupurile de discipline științifice (la nivel școlar, universitar și nonformal). Programele și recomandările UNESCO conțin explicații și definiții privind conceptul fundamental de interdisciplinaritate, inclusiv modalitățile operaționale de abordare a disciplinelor (și ariilor curriculare) școlare, universitare și, desigur, a domeniilor, adică a ramurilor științifice [5, p.198-199].

Model de valorificare a interdisciplinarității în investigarea pedagogică a formării relațiilor intergeneraționale

Cea mai simplă analiză a aspectului abordat în cercetarea noastră permite să observăm că *educația și formarea culturii intergeneraționale* va miza nu doar pe explorarea conceptelor, concepțiilor, teoriilor conținuturilor educației, dar și pe valorificarea interdisciplinarității ca principiu de abordare a acestora. Astfel, interdisciplinaritatea ne va permite corelarea pedagogiei, mai precis, a teoriei generale a educației cu psihologia generală, psihologia vârstelor, inclusiv implicarea unui șir de științe adiacente de o proximitate mai mică sau mai mare, însă, cu certitudine, evidentă, ca de exemplu: antropologia, sociologia, sociologia educației, filosofia etc.

Contextul vizat necesită precizarea modelelor operaționale de abordare a interdisciplinarității. În primul rând, cercetarea, ca și demersul educațional, presupune, mai întâi, o *abordare intradisciplinară (pe verticală)*, care include studiul noțiunilor, conceptelor, legilor și legităților, teoriilor, principiilor în interiorul științei/domeniului. În cazul nostru – a pedagogiei și teoriei generale a educației. Apoi va urma *abordarea interdisciplinară (pe orizontală)*, care necesită un șir de acțiuni de corelare, conceptualizare a teoriilor (transpunerea teoriilor în concepte), care nu au un câmp comun de aplicabilitate. După cum am menționat, cel mai complex model operațional de abordare a interdisciplinarității rezidă în valorificarea *pluridisciplinarității/ multidisciplinarității și a transdisciplinarității (abordare transversală)*. Acestea propun soluționarea problemei științifice în baza explorării interdisciplinarității din perspectiva valorificării potențialului mai multor domenii, discipline/ științe și pretind la crearea unui sistem axiomatic general și la constituirea a noi domenii sau noi științe.

Din considerentele expuse și plecând de la viziunea lui K.Jaspers [6], pe care o acceptăm și împărtășim cu privire la criteriile de științificitate, în conformitate cu care știința modernă trebuie să corespundă celor șapte atribute fundamentale: *universalitatea; deschiderea spre fenomen ca obiect potențial de studiu; căutarea conexiunilor omnilaterale ale fenomenelor individuale/ interdependența științelor; formularea interogațiilor extreme; tendința de operare cu categorii și metode din domeniul cunoașterii universale; conturarea clară a atitudinii științifice* (rigoare, cunoaștere metodică, sistematică etc.) și *valorificarea conexiunilor dintre științe*, menționăm că acestea vor asigura desfășurarea fundamentării epistemologice a educației și formarea culturii intergeneraționale.

După cele relatate, vom încerca să urmărim specificul și traseul implicării interdisciplinarității în cercetarea educației și formării culturii relațiilor intergeneraționale.

Dat fiind faptul că pedagogia, inclusiv teoria generală a educației, s-au dezvoltat atât prin intermediul interdisciplinarității, cât și în baza apariției, constituirii *noilor educații* (apărute ca răspunsuri la imperatiile lumii contemporane), putem sublinia că, cercetând educația și formarea culturii relațiilor intergeneraționale, vom apela nu doar la variate discipline/ științe, ci și neapărat la un șir de deziderate ale *noilor educații*, precum: *educația pentru schimbare și dezvoltare; educația pentru valori; educația pentru viața privată; educația pentru familie* etc. Cu siguranță, problema vizată va necesita valorificarea *psihologiei*, și anume: în contextul vizat ne va interesa dezvoltarea personalității umane, *psihologia vârstelor și psihologia îmbătrânirii*. La fel, vom avea nevoie de *sociologia educației*, care are ca scop studierea educației și învățământului din punct de vedere social, atât prin surprinderea interacțiunilor cu sistemul social global în care are loc educația, cât și prin studierea interacțiunilor din interiorul câmpului educațional într-o perspectivă sociologică de tip macrostructural și microstructural.

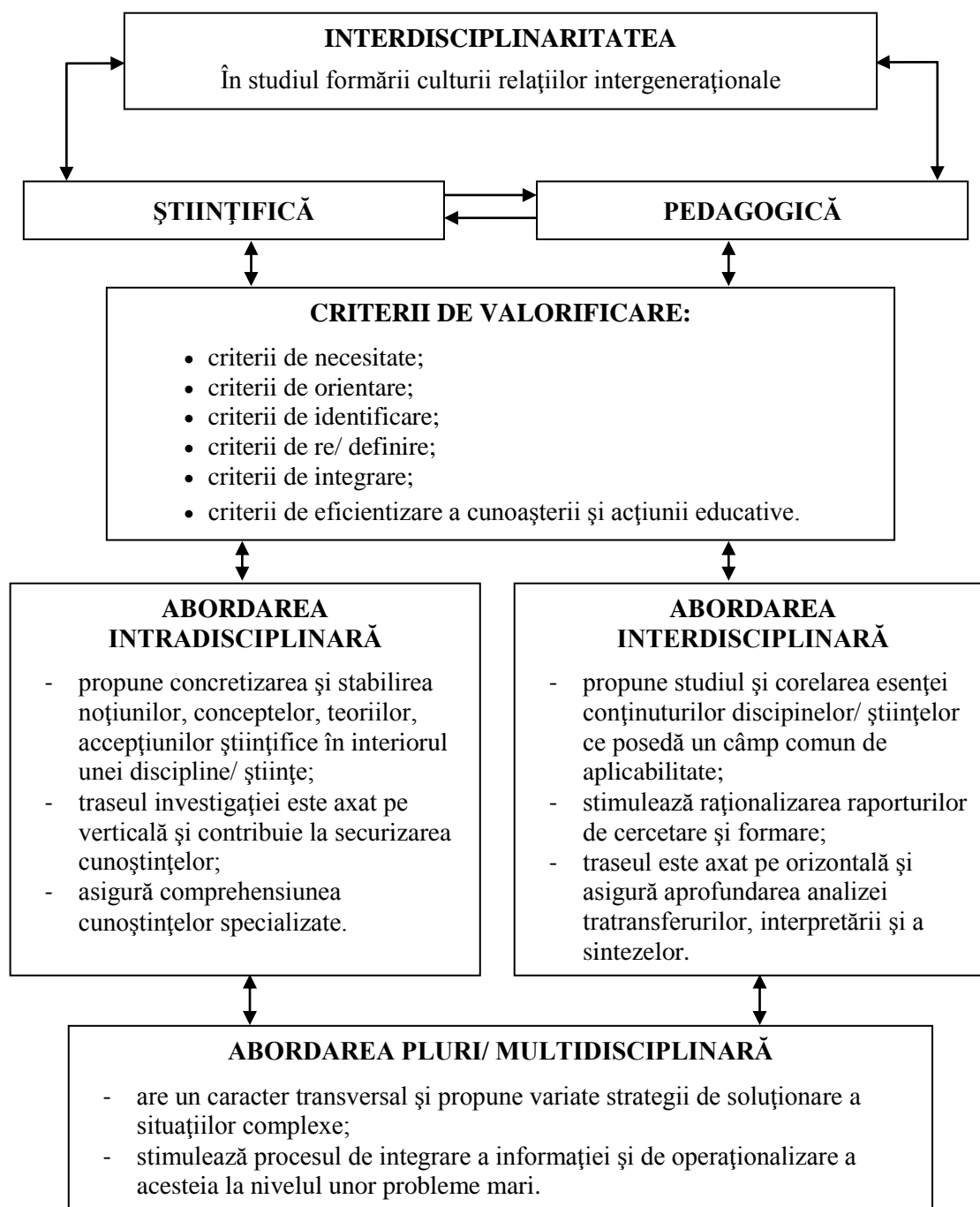

Fig.1. Model de valorificare a interdisciplinarității în investigarea pedagogică a formării relațiilor intergeneraționale.

Vom apela la *antropologie* și la *antropologia educației*, care se preocupă de identificarea aspectelor generale de evoluție a umanității și de cele culturologice ale fenomenului educațional prin cercetarea experiențelor existențiale, analizate la scara umanității și a diferitelor trepte de dezvoltarea a acesteia. Totodată, urmează să efectuăm o precizare de rigoare, în viziunea noastră, foarte importantă. *Antropologia*, ca atare, ne va ajuta să realizăm un al doilea nivel al sintezei, explorând comparațiile între diferite moduri de viață ale colectivităților umane pentru a desprinde principiile comune și constante. Astfel, la început, ne vom axa pe *etnografie*, care reprezintă studiul inițial al cercetării, în procesul și cadrul căreia vor fi valorificate observațiile directe asupra realității, vor fi utilizate interviuri/ chestionări, diferite înregistrări etc.

Cu siguranță, acestea nu vor fi destule și eficiente, dacă nu vom cunoaște și investiga viața socială, moravurile (tradiții, obiceiuri etc.) propriu-zise ale populației, ale etniei, evoluția acesteia, ceea ce reprezintă obiectul de studiu al *etnologiei* [7, p.34-35].

Spirala explorării interdisciplinarității în investigarea EFCRI

În scopul realizării unui demers investigativ autentic, vom urma teza lui C.Levi-Strauss, conform căreia *etnografia*, *etnologia* și *antropologia* nu constituie trei discipline diferite, ci sunt trei niveluri succesive de sinteză, generalizare și de abstractizare ale aceluiași domeniu al științei. Evident că cercetând problema relațiilor intergeneraționale și formarea culturii acestora vom studia istoricul, adică geneza relațiilor umane la general și aspectul lor global la nivelul umanității, inclusiv aspectul concret, la nivelul etniei noastre. După cum am menționat anterior, sinteza nu va fi posibilă în afara realizării unor analize și re/actualizării conceptelor și teoriilor din domeniul psihologiei, pedagogiei, istoriei educației și, desigur, a *psihologiei morale* [8, p.22], care are ca obiect de studiu *persoana*, adică *omul plus valorile moral-spirituale pe care acesta le reprezintă: atitudini, caracter, tendința de devenire și afirmare continuă, ca depășire de sine și ca depășire a lumii*.

Analiza importanței și mizei de valorificare a interdisciplinarității în demersul investigativ pedagogic preconizat ne-a permis să elaborăm un model teoretic de valorificare a acesteia (Fig.1).

Procesul investigației preconizate în baza valorificării interdisciplinarității ne va conduce în final spre conturarea unor metode, strategii, tehnologii de educație și formare a culturii relațiilor intergeneraționale, la fundamentarea unui deziderat pedagogic nou și a unei direcții de cercetare foarte importante în postmodernitate.

Plecând de la studiul aspectului vizat, suntem convinși că miza valorificării interdisciplinarității în investigarea educației și formării culturii relațiilor intergeneraționale/ EFCRI poate fi extinsă și aprofundată. Totuși, în final vom încerca să realizăm o sinteză prealabilă.

Întrucât am expus considerentele teoretice și ale noastre vizavi de importanța și miza valorificării interdisciplinarității în educația și formarea culturii relațiilor intergeneraționale; am acceptat teza lui E.Durkheim [9, p.109-134], care ne atenționează că pedagogia, în calitate de teorie practică, este situată undeva pe un continuum știință-artă, iar noi trebuie să facem din sociologie principalul său suport și ne-am axat pe cunoscutul postulat, conform căruia familia reprezintă instituția socială în care se plămădește personalitatea, valorile și virtuțile umane, se constituie sinele și identitatea de neam, atunci, cu siguranță, putem creiona mecanismul explorării interdisciplinarității în demersul investigativ ce va urma într-o apropiată perspectivă. Am considerat că prezentarea lui grafică ar fi binevenită sub forma unei spirale cu elemente interconexe, care reprezintă științele implicate și valorificate în procesul investigativ pedagogic (Fig.2).

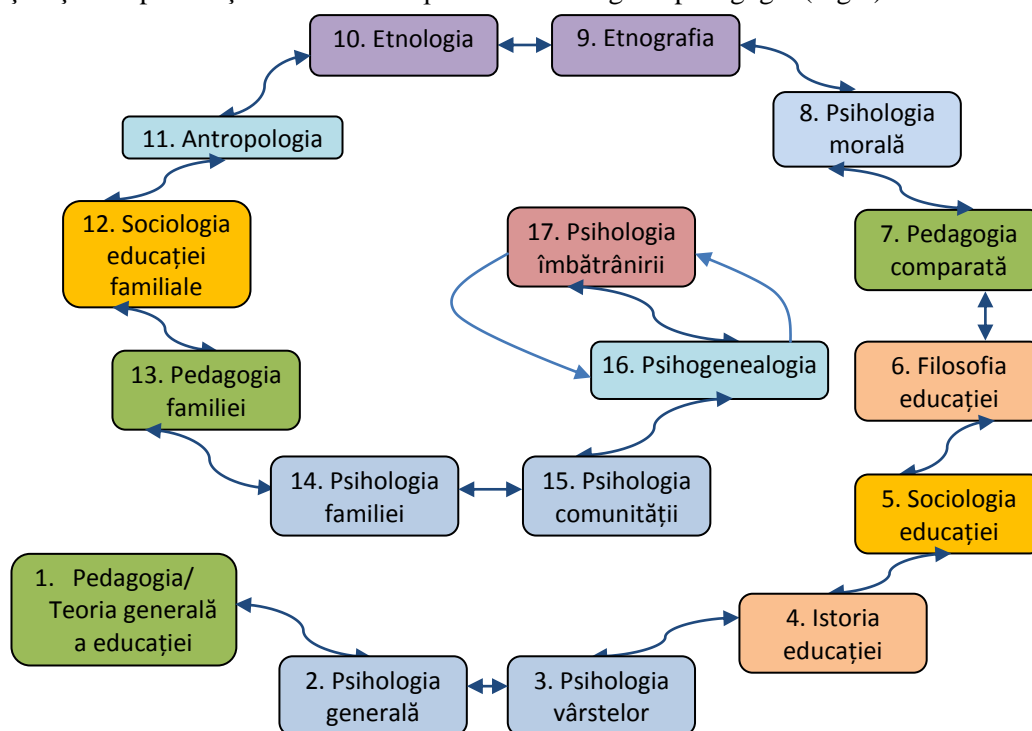

Fig.2. Spirala explorării interdisciplinarității în investigarea EFCRI.

Noi am propus o anumită ordine a celor 17 elemente, însă ținem să menționăm că ordinea explorării domeniilor propuse poate fi și alta, totul depinde de scopul și obiectivele cercetării și, desigur, de miza epistemologică, axiologică și teleologică abordată în studiul teoretic, experiențial și cel experimental. În sensul vizat, valorificarea interdisciplinarității în investigarea educației și formării culturii intergeneraționale, va pleca de la conceptele de bază ale *pedagogiei*: educație, formare, educație permanentă, educație familială, educație școlară, educație integrată etc. (1); *psihologiei generale*: structura personalității; particularitățile și trăsăturile de personalitate (2); *psihologiei vârstelor*: particularitățile și crizele de vârstă (3); *istoriei educației*: analiza evoluției educației familiale și a educației intergeneraționale (4); *sociologiei educației*: esența parteneriatelor sociale în educația și formarea culturii relațiilor intergeneraționale (5); *filosofiei educației*: aspectele axiologice și teleologice ale educației; situațiile existențiale deschise și situațiile limită în formarea relațiilor culturale (6); *pedagogiei comparate*: analiza comparativă a educației în epoca modernă și postmodernă (7); *psihologiei morale*: actul moral ca componentă decisivă în EFCRI (8); *etnografiei*: posibilitatea de observare directă a relațiilor intergeneraționale și studierea inițială a specificului acestora (9); *etnologiei*: analiza vieții sociale și a moravurilor etniei, evoluția acestora (10); *antropologiei*: analiza și sinteza relațiilor, culturii și a modurilor de viață a comunităților umane (11); *sociologiei educației familiale*: structura relațiilor familiale și intergeneraționale; valorile culturii postfigurative și influența acestora asupra culturii cofigurative și prefigurative (12); *pedagogiei familiei*: formele, metodele, strategiile educației familiale; sistemul educației pentru familie (13); *psihologiei familiei*: specificul relațiilor interpersonale și comunicarea interpersonală în cadrul familiei; analiza conflictelor intergeneraționale (14); *psihologiei comunității*: analiza structurii și a specificului relațiilor umane, a schimburilor sociale dintre generații (15); *psihogenealogiei*: analiza modelelor comportamentale în funcție de neam și familie (16); *psihologiei îmbătrânirii*: investigarea și analiza schimbărilor psihofiziologice și influența lor asupra relațiilor intergeneraționale, asupra calității vieții și a culturii umane (17). Sintetizând cele expuse, putem menționa că cercetarea problemei date într-o cheie interdisciplinară asigură logica și profunzimea investigației în integritatea sa.

Referințe:

1. CRISTEA, S. *Dicționar de pedagogic*. Chișinău-București: Litera Internațional, 2000.
2. CUCOȘ, C. *Pedagogie*. Iași: Polirom, 2006.
3. CUZNEȚOV, L. *Tratat de educație pentru familie. Pedagogia familiei*. Chișinău: CEP USM, 2008.
4. GUȚU, VI. *Pedagogie*. Chișinău: CEP USM, 2013
5. CRISTEA, S. *Dicționar de pedagogic*. Chișinău-București: Litera Internațional, 2000.
6. JASPERS, K. *Texte filosofice*. București: Editura Politică, 1986
7. STĂNCIULESCU, E. *Sociologia educației familiale*. Iași: Polirom, 2002.
8. ENĂCHESCU, C. *Tratat de psihologie morală*. Iași: Polirom, 2008.
9. DURKHEIM, E. *Educație și sociologie*. București: Editura Didactică și Pedagogică, 1980.

Prezentat la 09.12.2016